

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

16. évfolyam - 4-5.szám

2008. október hó

A TARTALOMBÓL

„ Ki törődik és hogyan műemlékeinkkel ? „
Román András Műemlékvédelmi
Nyári Egyetem – 2008

100 éves a Wekerle-telep
Nemzetközi kertváros-építészeti konferencia

Emlékezés a száz éve született
Dr. Pogány Frigyesre

Nemzetközi ICOMOS Közgyűlés
Québec 2008
... és még ami Québecben történt...

ICOMOS Klub:
Mária királyné elsüllyedt kincsei és a magyar víz
alatti régészet nagy esélye

**AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI
BIZOTTSÁG FELHÍVÁSAI
A 2009-ES
ICOMOS-DÍJRA
ÉS
CITROM-DÍJRA**

Emlékezzünk rá,
hogy...
Rejtett
évfordulóink

K törődik és hogyan településeinkkel?

Társadalmi feladatmegosztás a műemlékvédelemben

(38. Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetem, Eger)

Talán nem szerénytelenség azt állítani az idei nyári egyetem programjáról, tartalmáról és szelleméről, hogy méltó volt rendezvényünk névadójához, Román Andrásához.

A választott téma: „Ki törődik és hogyan településeinkkel?” egy kétéves ciklus második része volt, tavaly ugyanis a témát az egyedi műemlékek szempontjából vizsgáltuk. A városok, települések fejlődésének és változásának történeti vonatkozásait, a jelenkor problémáit, a megoldások elméleti és gyakorlati kérdéseit a nyári egyetem hagyományaihoz híven kiváló hazai és külföldi (angol, cseh, osztrák és portugál) előadók mutatták be. Lehetőséget biztosítottunk az adott témák fórumszerű megvitatására, valamint a hallgatók közötti közvetlen tapasztalatcserére is. A szokásos egynapos tanulmányút során a régió különböző történeti és gazdasági háttérű településeivel ismerkedhettek meg a hallgatók, akik hazai és a környező országok (Románia, Szlovákia, Vajdaság), valamint olyan távoli országok ifjú és nagy tapasztalatokkal rendelkező szakemberei voltak, mint Egyiptom, az USA és Venezuela.

A tanulmányút során meglátogattuk egyebek mellett Mezőkövesd „hadas” település részét, Mezőkeresztesen a város történetét és a tervezett légi bázishoz kapcsolódó fejlesztési elképzeléseket a polgármester és a tervező ismertette, Diósgyőr lakó - és ipari együttesét, mai helyzetét és megoldásra váró problémáit a gyáróriás hajdani igazgatója mutatta be. Ezen kívül Eger történeti belvárosának, múltjának és jelenének, a megoldandó feladatoknak egy egész délutánt szenteltünk. Az egri intézmények és civil szervezetek képviselőivel folytatott beszélgetést a város polgármestere és a KÖH elnöke vezette.

A tanulmányút során meglátogattuk egyebek mellett Mezőkövesd „hadas” település részét, Mezőkeresztesen a város történetét és a tervezett légi bázishoz kapcsolódó fejlesztési elképzeléseket a polgármester és a tervező ismertette, Diósgyőr lakó - és ipari együttesét, mai helyzetét és megoldásra váró problémáit a gyáróriás hajdani igazgatója mutatta be. Ezen kívül Eger történeti belvárosának, múltjának és jelenének, a megoldandó feladatoknak egy egész délutánt szenteltünk. Az egri intézmények és civil szervezetek képviselőivel folytatott beszélgetést a város polgármestere és a KÖH elnöke vezette.

A hallgatók témához kapcsolódó tevékenységének megismerését a szintén hagyományos „hallgatók fóruma” szolgálta. E program előadóit a benyújtott pályázatok legjavából választotta ki az ICOMOS MNB elnöksége. A témához kapcsolódó 15-20 perces előadások Veszprémtől, Salgótarjánig, Segesvártól Kolozsváron át Szabadkáig, sőt azon is túl Kairóig és New Orleansig a hallgatók szakmai, etnikai és földrajzi sokszínűségét tükrözték.

Célunk az volt, hogy az aktuális jelenségeket a történeti folyamatokra és tapasztalatokra építve vizsgáljuk, és a megoldásokat az előző korok kihívásaira adott adekvát válaszok tükrében keressük. Napjainkban a településvédelem szereplői a radikális változások objektív igényei, és az agresszív változtatási szándékok kereszttüzében állnak. A jelenlegi körülmények között a települések megmaradásának, fenntartható fejlődésének, értékeik megőrzésének záloga az érdekelt felek felelős és tudatos együttműködése. A nyári egyetem előadásai és a kiegészítő programok mind azt célozták, hogy számba vegyünk azokat a stratégiai tényezőket, amelyek a minőségi változtatások szolgálatába állíthatók. (A részletes program az ICOMOS honlapján olvasható: www.icomos.hu)

A nyári egyetem levezető elnöke Meggyesi Tamás professzor emeritus volt, aki az egyes előadásokhoz fűzött szellemes, lényeglátó kommentárjaival és kérdéseivel is hozzájárult ahhoz, hogy a hallgatók minél jobban megértésük az elhangzottakat és aktívan részt vegyenek a felmerült kérdéseket tisztázó vitákban. A Professzor úr a nyári egyetem ünnepélyes zárására össze is foglalta az elhangzottakat és a kiegészítő programok témaköréit, valamint azok szakmai konklúzióit. Ezt az összefoglalót mindnyájunk (akik ott lehettünk, és akik nem) okulására az Ő engedelmével az alábbiakban idézem:

*„Összefoglaló a RAMNYE 38. évfolyamáról
Ki törődik és hogyan településeinkkel? II.
„Csepp a tengerben, vagy tenger a cseppben”*

A RAMNYE 38. évfolyamának előadásai a következő négy témakört fogták át:

- 1. értékvédelem a városfejlődés jelen tendenciái között*
- 2. értékvédelem a térségi kapcsolatok és a települési táj erőterében*
- 3. a történeti városok megújulásának esélyei*
- 4. a 20. század „történeti városai”*

ad1. A kulturális örökségvédelem többszereplős folyamat, amiben közvetve az EU, közvetlenül az állam, a régiók és a települési önkormányzatok mellett a civil szervezetek, az alapítványok és az egyes személyek is fontos szerepet játszanak. A folyamat akkor sikeres, ha e szereplők a fejlesztőkkel és egymással együttműködnek és rendszeres dialógust folytatnak egymással.

ad2. A kulturális örökség mindig része egy települési tájnak és kultúrának. Az örökségvédelem csak akkor fenntartható, ha szerves része a település fejlődésének ill. fejlesztésének, vagyis integrált jellegű, és kapcsolódik a tágabb értelemben vett táj- és környezetvédelmi politikához is.

ad3. A történeti városok védelmében az egyedi és a területi értékvédelemnek, valamint a közterületek komplex megújításának egyaránt szerepet kell biztosítani. A történeti városok védelme akkor nevezhető szervesnek, ha a fejlesztés kis lépésekben és a kialakult települési szövethez igazodóan történik.

ad4. A 20. század egyes sajátos környezeti formációi, mint pl. a felhagyott iparterületek, a munkáskolóniák, a villanegyedek vagy a tervezett kertvárosok mára a történeti örökség részeivé váltak, amik részben újrahasznosítására, részben védelemre és megújításra szorulnak. Ennek érdekében a szereplők széleskörű összefogására van szükség.

A régi és az új épületek viszonyában mindig a régi a kiszolgáltatott, amit az idősnek kijáró tisztelettel és szeretettel kell kezelni. A meglévő épület- vagy városrész olyan csepp a tengerben, ami felértékelheti az újat, és ezzel, gazdasági racionalitással is rendelkezik.”

Meggyesi Tamás

Az összefoglaló alcímében idézett „Csepp a tengerben, vagy tenger a cseppben” nem más, mint Meggyesi Tamás nyitó előadásának címe, amelyben a települések értékvédelmének azt az alapkérdését világította meg, amely a cseppben, illetve az egyedi értékek védelmében megőrzésében rejlik.

Végezetül néhány tény és adat arról, hogy a nyári egyetem az építész és műemlékes szakmán belül kiváló továbbképzési lehetőség, amelynek a MÉK akkreditációs bizottsága 9 kreditpontot ítelt 2008-ban. Ezen kívül ettől az évtől a leuveni egyetem Raymond Le Maire Intézete szintén akkreditálta a nyári egyetemet és a BME által történő akkreditálása is folyamatban van. Hasznos tudni továbbá, hogy az NKA és más intézmények támogatásának köszönhetően a hallgatók egy része ebben az évben is ösztöndíjban részesült.

Kovács Erzsébet

KITÜNTETÉS

Nemzeti ünnepünk, augusztus 20. alkalmából Solyom László, a Magyar Köztársaság Elnöke megbízásából Hiller István oktatási és kulturális miniszter a MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE kitüntetést adta át

Istvánfi Gyula Ybl Miklós-díjas építész mérnöknek, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi tanárának.

Ezúton is sok szeretettel gratulálunk a díjazottnak!

Az idei Európai Kulturális Örökség Napjai, „Nyitott Kapuk” keretében az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Történelmi Kertek szakbizottsága kiállítást rendezett a fehérvárcsurgói Károlyi-kastélyban „Az ICOMOS Történelmi Kertsek kiállításának megteremtője: René Pechère (1908-2002) - Munkásságának magyarországi hatása” címmel a híres belga tájépítész életéről és munkásságáról.

A kiállítást 2008. szeptember 17-én dr. Örsi Károly, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Történelmi Kertek szakbizottságának elnöke nyitotta meg. A Bibliothèque Virtuelle René Pechère, Bruxelles támogatásának köszönhetően bőséges képanyaggal kerülhettek bemutatásra a belga tájépítész legkülönbözőbb tervei, vázlatai és megvalósult munkái, Örsi Károly saját felvételei pedig magyar szemszögből eleveníthették fel az ICOMOS Történelmi Kertsek kiállításának nemzetközi fórumainak, szakmai találkozóinak, és az 1972-es magyarországi kongresszusának légkörét. Külön témakörben került bemutatásra az idén 100 éve született René Pechère munkásságának magyarországi hatása, magyarországi kastélykert-rekonstrukciók fényképsorozata illusztrálta az elvei alapján tervezett és elkészült munkákat.

**Keszthely,
Festetics kastély - park**

**Nagytétény,
Rudnyásky kastély - park**

100 éves a Wekerle

Nemzetközi kertváros-építészeti konferencia

2008. szeptember 10-12 között emlékeztünk meg a Wekerle-telep 100 évéről. A több mint száz résztvevő érdeklődése mellett megtartott ülés az első napon a Magyar Tudományos Akadémián tanácskozott. A kertváros-építészet múltja, jelene és megújulásának kérdései köré szerveződtek az előadások. A Wekerlei Társaskör és a Kispest Polgármesteri Hivatal által szervezett konferencián a meghívott hazai és külföldi szakértők segítségével a résztvevők tiszta képet kaphattak a kertvárosépítészet világáról. Erre azért is fontos volt felhívni a figyelmet, mert a kertváros fogalma itthon teljesen ismeretlen, mégis lelkesen használjuk – de rosszul.

A konferencia egyik nem titkolt célja volt, hogy a Wekerle-telepet, a kertváros-építészet egyik legkorábbi és legnagyobb európai példáját nemzetközi szinten is ismertté tegyék, az értékeire pedig itthon is felhívjuk a figyelmet.

Az első angol kertváros Letchworth, felépítése magánkezdeménnyezésre létrejött profitorientált vállalkozás volt. Tapasztalatait számos városi kertváros építésénél is felhasználták (pl.: Brentham, Hampstead). A kontinensen elsősorban ipari üzemek mellett építettek olyan újonnan telepített településeket, ahol a kor színvonalától lényegesen jobb életkörülményeket biztosítottak az alkalmazottak számára. (pl.: Margaretenhöhe). Mostanában több kertváros ünnepelheti centenáriumát, sokan valamiféle elsősége is törekednek. Ezen nincs értelme vitatkozni, mert a legjelentősebb Anglián kívüli első kertvárosok mind 1907-12 között épültek.

Magyarországon a Wekerle jelentette a kertváros-építészet csúcását. Világviszonylatban is az egyik legteljesebb, legnagyobb együttes. A nemzetközi kertváros-építészet történetében különös értéket jelent, hogy állami kezdeménnyezésre, állami finanszírozásra épült. A magánkezdeménnyezésre létrejött angol kertváros-építészeti mozgalom Magyarországon a kormány lakásépítési programjának lett az alapja.

Az előadásokon a kertvárosépítési mozgalom mellett megismerhettük a Wekerle építésének körülményeit, az országos és a fővárosi lakáshelyzetet, a kortárs építészeti tendenciákat. A kertváros társadalmának összetétele és változásai szociológiai szempontból mutatta be a telep sajátosságait. Érdekes volt a kertváros gondolat mai értelmezési lehetőségét bemutató előadás. David Lock, a konferencia elnöke a kertvárosépítészet és az öko-város közötti közös vonásokat mutatta be.

A Wekerlei Társaskör és az önkormányzat szakemberei a fenntartás, vagyis napjaink építészeti problémái mellett a mai gondokat és lehetőségeket ismertették. A wekerlei építészeti a mai lehetőségeket és feladatokat bemutatva igazán méltó, reményt keltő előadással zárták a konferenciát.

Az elfogadott záródokumentum a terület minden értékének megőrzését, helyreállítását szorgalmazza. Megerősíti, hogy a Wekerle megmentése csak a helyi lakossággal együtt, csak a Wekerle társadalmának tudatos megerősödésével képzelhető el. A terület műemléki jelentőségű területté nyilvánítása nem várthat magára. A záródokumentumot a kerület polgármestere Gajda Péter és Nagy Tamás, a Wekerle Társaskör elnöke írta alá, amihez a konferencia résztvevői is csatlakoztak.

Nagy Gergely

*

ZÁRÓNYILATKOZAT

a budapesti Wekerle-telep értékeinek védelmére

A Wekerle-telep európai jelentőségű, sajátosan nemzeti karaktert képviselő kertváros. Megvalósítása előtt európai példákat keresve az angol kertvárosokat tekintették mintának. Szellemisége, humánus, emberi léptéke, egységes arculata alapozza meg európai ismertségét, a világ építészeti örökségében elfogadott rangját.

Mindnyájan – magyarok és külföldiek – akik számára értékes és fontos a kulturális örökség, méltán lehetünk büszkéek a 100 éves budapesti Wekerle-telepre, a Howard-i elveket követő, állami megbízásra készült, a kertváros-építészet egyik legkorábbi Anglián kívüli példájára, amely Wekerle Sándor, Bárczy István, Győri Ottmár, Kós Károly és mások elkötelezett munkájának eredményeként valósult meg.

Ez a mintegy húszezer fő számára épült kertváros olyan egységes együttes, amely korának, a 20. század eleje jövőbe mutató építészeti világának szellemében valósult meg. Létrehozásakor a tudatosan megfogalmazott célok között szerepelt a társadalmi-szociális reformtörekvések városépítészeti, építészeti eszközök alkalmazása révén történő megvalósítása is.

Születése óta eltelt időszak alatt ugyan jelentősen megváltoztak e kertváros külső környezeti kapcsolatai, egykori különállása, önállósága – de mégsem oldódott fel az őt körül folyó beépítésben, azaz: Budapesten belül napjainkban is pontosan körülhatárolt, zárt egységet alkot. A Wekerle-telep éppen így, és ezáltal tudta máig megőrizni a nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő – ezért számon is tartott – értékeit, városépítészeti, építészeti jelentőségét.

A 20. századra jellemző nagyléptékű társadalmi változások közepette a Wekerle lakossága is kicserélődött. Mégis, a hely szellemének erejét jelzi, hogy az ott lakók ma is sajátos identitású közösséget alkotnak. Ennek egyik fontos jeleként, a régi hagyományok szerint szerveződött újjá a Társaskör, amely feladatának tekinti az ott élőket magába foglaló kertvárosi közösség értékeinek megőrzését és továbbfejlesztését.

Az építészeti, a kertészeti, valamint a szűkebb és tágabb értelemben vett környezeti értékek megmentése és hosszú távú fenntartása azonban nemcsak az ott élők feladata. Amilyen mértékben a Wekerle közös nemzeti kincsünk, olyan mértékben jelent kötelezettséget mindenki számára - kiemelten fővárosi és országos szinten is.

A múltban történt szervesen és környezetidegen beavatkozások méltatlanok a telep szellemiségéhez. Az értékmegőrzés és a környezeti kultúra megkínánja, hogy következetesen kiálljunk az eredeti értékek teljes védelme mellett.

A Wekerle létrejöttének centenáriuma alkalmából megrendezett nemzetközi építészeti konferencia résztvevői FELHÍVÁSSAL fordulnak az érdekeltekhez a Wekerle-telep kertvárosi együttesének építészeti, kulturális és társadalmi értékeinek megőrzése érdekében mielőbb elvégzendő feladatokra, az alábbiak szerint:

1. A Wekerle teljes területe mielőbb váljon műemléki jelentőségű területté (MJT) nyilvánítva a szükségesnek ítélt közvetlen „védőzónájával” együtt. A teljes telep egységes védelmének érvényesítése keretében el kell érni, hogy a helyszín építészeti, városépítészeti és kertépítészeti értékei, azok hitelessége és integritása megőrzésére alkalmas kezelési terv alapján fennmaradjanak, illetve az elmúlt évek során bekövetkezett sérülések orvoslásával az eredetihez közeli állapotra hozhatók legyenek.

2. Kapjon különös figyelmet és támogatást a wekerlei közösség fenntartása és megerősítése, amelyhez az oktatás, a nevelés, ismeretterjesztés minden eszközét fel kell használni, a személyes példa erejétől a legfejlettebb információs technológiák (IT) alkalmazásáig.

3. Mielőbb legyenek feltárva azok a lehetőségek, amelyekkel – az eredeti értékek megtartása mellett – a Wekerle képessé válik a jövő generációk szellemiségét és elvárásait is megjelenítő, megújult lakásforma, illetve 21. századi életminőséget biztosító, igazi lakóközösség kialakítására. Ehhez fel kell használni a tudomány, a kultúra és az építészet minden eszközét és lehetőségét.

4. Legyen a terület a tudomány számára is hasznos kutatási terület, amely a helyi adottságok optimális működésének elemzésével járul hozzá a globális fejlődéshez. Gyakorlati megvalósításként mindenek előtt helyre kell állítani a „90 éves Wekerle” ünnepe alkalmából közreadott „Építészeti Kiáltvány” javaslatának megfelelően mintául kiválasztott tömböt, készüljön mintakönyv a helyi építészeti értékek részletes bemutatására – a kezelésükre vonatkozó iránymutatással, továbbá alakuljanak úgynevezett „Wekerlei műhelyek” a helyreállítási szakmunkák segítésére.

5. A Wekerle minden jövőbeni fejlesztésének programja épüljön az értékeket megalapozó eredeti kertváros-építészeti szellemiségére, ezért egyebek között Budapest, és közelebről a csatlakozó vagy határos területek, azaz minden, a Wekerlét érintő vagy arra hatással lévő fejlesztés során tekintsék elsődleges feladatnak a Wekerle értékeinek védelmét.

6. Szülessen program (és álljanak rendelkezésre a megvalósításához szükséges források és eszközök is) a Wekerle-telep értékeinek széles körben való megismertetésére, mégpedig nem csak Magyarországon, hanem nemzetközi szinten is; hiszen a Wekerle-telep kiemelkedően példázza, hogy a tervezett települések fejlődéstörténete társadalmunk, történelmünk és kultúránk fontos része.

7. Magasabb szintű jogi szabályozás teremtsen jogalapot a helyi önkormányzat számára a helyi szabályozási és értékvédelmi jogalkotáshoz, amely a Wekerle-telep megújulási folyamatához szükséges hatékony építéshatósági munka feltétele.

A Wekerle által megtestesített, és 100 éves története által hitelesített értékek, elvek és tanulságok általánosságban is hasznosíthatók a tervezett települések és településrészek szükségszerű integrált védelmében, egyben inspirációt jelentenek napjaink hasonló jellegű társadalmi-szociális kihívásaira adható innovatív építészeti, városépítészeti válaszok megtalálására. Ezért tehát

a jelen FELHÍVÁS mindazokhoz szól,

akiknek bármilyen felelősségük és/vagy lehetőségük van a Wekerle értékeinek megőrzésére, és mindazokhoz, akik a legszélesebb körben érintettek vagy érdekeltek a hasonló városépítészeti, építészeti értékek felkutatása, megóvása és fejlesztése terén!

Aláírásunkkal támogatjuk, hogy a zárónyilatkozatban foglalt irányelvek és intézkedések segítsék a Wekerle-telep értékmegőrzését.

Budapest, 2008. szeptember 12.

*

Megszépült a budapesti Wekerle-telep egyik szimbóluma – 125 éve született Zrumeczky Dezső

2008. szeptember közepén adták át a nyár végén felújított Kós Károly téri Zrumeczky-kaput.

A 100 éves Wekerle-telepet talán leginkább szimbolizáló épület felújításáról a helyi önkormányzat döntött, a műemlék díszkivilágítást is kapott.

125 éve, 1883. augusztus 17-én született Zrumeczky Dezső építész, grafikus, építészeti író, Kós Károly mellett a „Fiatalok” építészcsoport vezető alakja. Építészmérnöki oklevelét 1907-ben szerzi meg a József Műegyetemen.

Új utakat keresve, Zrumeczky Dezső barátjával, Kós Károssal tett erdélyi tanulmányútja után a nagyvárosi építészetben alkalmazza az erdélyi népi építészet formavilágát és szellemiségét, a látható szerkezetekre, falfületekre és nyílászárók arányaira fektetve a hangsúlyt, egyben igyekezve átvenni a népi épületek szerkezetét és tömegét.

Zrumeczky Dezső ígéretes pályájának korai halála vetett véget, 34 évesen halt meg tüdőbajban. Rövid munkásságát többek közt a Kós Károssal együtt tervezett budapesti állatkerti pavilonok (Madárház) vagy az óbudai református parókia fémjelzik. Önálló alkotásai közül kiemelkedik az 1911-1914 között épített Áldás utcai iskola mely az erdélyi építészet formavilágának egyik legsikerültebb budapesti példája. Zrumeczky építette a kor két divatos írója, Tormay Cecile Szalonka utcai, valamint Herczeg Ferenc hűvösvölgyi villáját is.

Budapesti Állatkert - Madárház

Áldás utcai iskola épülete

Emlékezés Dr. Pogány Frigyesre, az építészre, műemlékesre...

100 évvel ezelőtt született Pogány Frigyes (1908-1976) építészettörténész szakíró, egyetemi tanár, a Magyar Építőművész Szövetség elnöke (1967-1969)

Dr. Pogány Frigyes 1908. szeptember 9-én született Budapesten, 1933-ban szerezte meg építész mérnöki diplomáját a budapesti József Nádor Műszaki Egyetemen. Olyan szerencsés voltam, hogy hallgathattam egyetemi előadásait, melyek meghatározóak lettek számomra az építészet szemlélésében és értékelésében életem folyamán. Úgy vélem ezzel nem voltam egyedül, hanem még sokan mások is közülünk.

Az éppen százszentendős évforduló alkalmával az ICOMOS klubban az egykori tanítványokkal folytatott kötetlen beszélgetés is azt bizonyította, hogy teljes szakmai pályafutásukat meghatározó volt Pogány Frigyes egyetemi oktatói munkássága.

A két világháború között Pogány Frigyes olasz- és franciaországi tanulmányúttal alapozták meg 1945 után megjelent könyveit, a Róma, Firenze, Velence és a Szép emberi környezetről szólót. Ezek ma már antikváriumban is alig találhatók, újrakiadásukat, úgy vélem, indokolt szorgalmazni, mert ma is korszerűek és még sokáig alapvető értékűek maradnak a kulturális örökség szemléletében, védelmük érdekében. Publikációs munkájában nagy segítsége volt lánya, Pogány Jolán, aki a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal tervarchívumát gondozta a legutóbbi időkig.

Pogány Frigyesnek a szemléletformáló oktatáson, fantasztikus publikációkon kívül meghatározó szerepe volt a XX. századi magyar műemlékvédelemben, mint az akkor illetékes minisztérium munkatársának, legfőképpen azonban a fővárosi műemlékvédelem szervezetének létrejöttében. A második világháború után 1949-ben lépett érvénybe az 1949. évi 13. törvény a műemlékvédelemről, és még ugyanabban az esztendőben megjelent a főváros tervező intézete, a Budapesti Városépítési Tervező Intézet (BUVÁTI) kategorizált műemlékjegyzéke, majd 1955-ben ennek korszerűsített változata, fővárosi műemlékjegyzékként, hivatalos használatra. (Az országos jegyzék csak 5 évvel később, 1960-ban jelenik majd meg). A fővárosi jegyzékben szereplő épületek hatósági ügyeiben a BUVÁTI szakvéleményét kellett alkalmazni, majd ezt követően az 1957-ben megalakult Fővárosi Műemlék Felügyelőség szakhatósági állásfoglalását.

Az Ybl- és Állami díjas nagyműveltségű, sokoldalú építészegyéniség nagy hatással volt az akkori ifjúságra, annál is inkább, mert a társművészeteket is népszerűsítette, pl. előadásorozatot tartott a Műegyetemen, Újfalussy József zenetörténésszel együtt.

Dr. Pogány Frigyes 100. születésnapját a BME Oktatói klubjában a Műemléki és Építészettörténelmi Tanszék, valamint a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által szervezett megemlékezés ünnepelte. Köszöntőt mondott Dr. Becker Gábor, az Építészkar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár, levezető elnök, illetve moderátor volt Dr. Králingh János, az Építészettörténelmi és Műemléki Tanszék vezetője. Az Építőmérnöki Kar képviselőjében Dr. Józsa János tudományos dékán-helyettes, Váli István Frigyes, a Rajzi és Formaismereti Tanszék tanársegédje, aki Dr. Pogány Frigyes unokája,

Dr. Simon Mariann, az Építészettörténeti és Műemléki Tanszék docense, majd újra Dr. Krälingh János szólt, valamint Dr. Mezős Tamás, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke méltatta Dr. Pogány Frigyes műemlékvédelmi munkásságát, kiemelkedő egyéniségét. (Hírek szerint az előadások megjelennek majd a szakirodalomban).

Nagy tisztelője és bámulója voltam már egyetemistaként is, s az maradok továbbra is, annál is inkább, mivel akkor még hiányoztak az életemből a külföldi tapasztalatok, később volt csak lehetőségem felismerni benne az igazi európai egyetemi tanárt. Mindezen értékeit a nagy tudású professzor hallatlan szerénységgel adta át az utókornak.

Az előadásokat a Műegyetem kertjében, a könyvtár mellett elhelyezett mellszobor felavatása követte, méltó helyen: Dr. Csonka Pál statikus és Dr. Rados Jenő építész, építészettörténész egykori, ma is nevezetes professzorok szobrának sorában. A bronz mellszobor egy régi tanítvány és barát szobrászművész, Józsa Bálint alkotása.

A mellszobor leleplezésére Dr. Mezős Tamás egyetemi tanár, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke Pogány Frigyes unokáját, Váli István Frigyes építészmérnököt kérte fel, a jelenlévő szervezetek képviselői – köztük az ÉTE főtitkára, László László - koszorút helyeztek el. E jeles évforduló napját az ICOMOS Klubban az ÉTE-vel közösen tartott megemlékezés fejezte be a rokonok, volt munkatársak és barátok körében.

Ezen a helyen mondok köszönetet Dr. Simon Mariann egyetemi docensnek és Vízny László építész-festőművésznek az adatközlésekért, segítségért, valamint mindazoknak, akik az ICOMOS klub estjén részt vettek.

Czétényi Piroska

Az ICOMOS 16. Közgyűléséről

2008. szeptember 29. és október 4-e között Québecben tartotta az ICOMOS háromévenkénti, idén is esedékes tisztújító közgyűlését. Az idén 400 éves 500 ezres kanadai francia város központja inkább európai arculatot mutat - a legtöbb házon, utcaképpen az angol és a francia építészeti világa tükröződik, történelmi magja körül Amerikában egyedülálló módon máig megmaradt a városfal. Az október eleje az idegenforgalmi szezon csúcspontja, mert ekkor kezdődik a vadászati idény, gyönyörűen színesednek a fák. Sajnos erre ez évben az időjárás nem volt tekintettel, mert amikor csak tudott esett az eső - és időnként viharos szél is fúj.

A közgyűlés előtt a tanácsadó testület ülésezett, a szakbizottságok is itt tartották évi rendes ülésüket.

Magyar szempontból a legfontosabb határozat, hogy Wierdl Zsuzsa felkérését kapott a régóta agonizáló Falkép Bizottság újjászervezésére.

A tudományos konferencia anyaga a kiadványban és a honlapon is egyaránt olvasható. Nagyon hasznos és követendő kezdeményezés volt a közgyűléshez csatlakozó ifjúsági konferencia megszervezése. Sajnos itt magyar résztvevővel nem találkozhattunk.

A közgyűlésen a megszokott koreográfiának megfelelően megjelent nyilatkozatok közül ki kell emelni a Román Nemzeti Bizottság által kezdeményezett tiltakozást a Verespatak értékeit fenyegető bányanyitás miatt.

Sokan fordulópontot vártak az ICOMOS 16. Közgyűlésétől, mert az elmúlt kilenc év világát legtöbben az itthon is jól ismert Michael Petzet elnökségének korszakaként jegyezték. A leköszönő német elnök határozott egyéniségét sokan támadták sokszor számon kérve a nyitottságot és az ellenőrizhetőséget jelentő átláthatóságot. Kétségtelen, hogy elnöksége idején igen megerősödtek az Európán kívüli országok, ideje alatt 130-ra gyarapodott a nemzeti bizottságok száma!

Az elnökkel együtt több más meghatározó egyéniségnek is kitelt a mandátuma, Giora Solar, Fejérdy Tamás, Axel Mykleby már nem jelölthette magát az új választásokra.

Két elnökjelölt vállalkozott a megmérettetésre. Az eddigi főtitkár, a kanadai Dinu Bumbaru és az amerikai alelnök, Gustavo Araoz az Egyesült Államokból. Meglepő fölényrel a spanyol nyelvterületen is népszerű Gustavo Araozt választotta a közgyűlés a következő három évre elnöknek. Dinu Bumbaruban sokan a Petzet irányvonal folytatását feltételezték. Az új főtitkár a belga Bénédicte Selfslagh lett, kincstárnoknak a horvát Jadran Antolovič-ot választottuk. Az alelnökségért folyó versengésben Kristal Buckley (Ausztrália), Francisco Lopez Morales (Mexikó) és Guo Zhan (Kína) már az első körben 50 % fölötti arányban kapott szavazatot, Andrew Hall (Dél-Afrika) a második körben nyerte el a címet. Ebben a fordulóban - talán az első körben az ausztrál, a mexikói és a kínai alelnökre szavazók voksainak a segítségével Olivier Poisson (Franciaország) lett az európai alelnök, aki 7%-al kapott több szavazatot mint Wilfried Lipp Ausztriából (az első körben még Wilfried Lipp kapott 5 %-al több, de nem elég szavazatot.) A Végrehajtó Bizottságba a legtöbb szavazatot Hristina Staneva (Bulgária) kapta, a szavazati arálynak megfelelő csökkenő sorrendben Alfredo Conti (Argentína), Gideon Koren (Izrael), Kirsti Kovanen (Finnország), Hae-Un Rii (Dél-Korea), Sofia Avgerinou Kolonias (Görögország), Angela Rojas (Kuba), Boguslaw Szmygin (Lengyelország), Philippe La Hausse de la Louvière (Mauritius), Yasuyoshi Okada (Japán), Wilfried Lipp (Ausztria) és Christoph Machat (Németország) került az új vezetőségbe. Az új testület számos tagja új seprőként természetesen

minden segítséget megígért a Magyar Nemzeti Bizottság munkájának segítésére. Remélem tudunk majd élni a lehetőséggel.

Szeretetteljesen és méltósággal köszönt el Dinu Bumbaru, aki testre szabott kedves ajándékokkal lepte meg azokat, akik a legtöbbet segítették munkájában. (Fejérdy Tamás is kiérdemelte a megemlékezést).

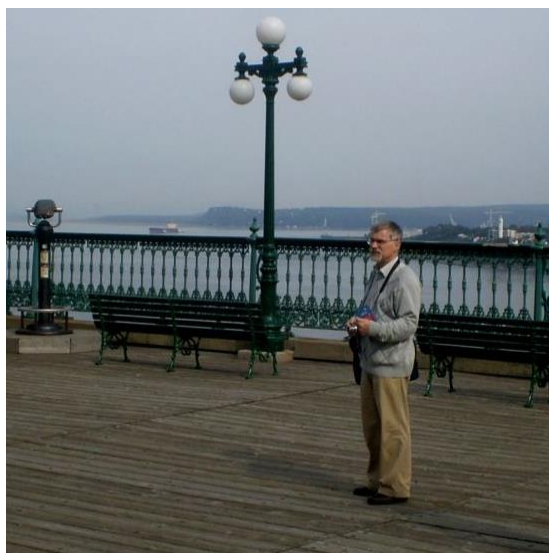
A beígért, megváltozott szellemiség még az első alakuló VB ülésen nem volt érezhető - ahogy azt a résztvevők megállapították.

Nagy vitát váltott ki a 17. Közgyűlés már kiválasztott helyszíne. 1911-ben Irán fogadja az ICOMOS-t. Sokan az új Zimbabwét látják benne, de addig még sok minden történhet.

Nagy Gergely

... és még ami Québecben történt ...

- Fejérdy Tamás köszöntése -

Fejérdy Tamást Québecben tiszteletbeli tagnak választotta az ICOMOS Nemzetközi szervezete. Dercsényi Dezső, Entz Géza, Horler Miklós, Román András és Zádor Mihály után újabb jeles magyar szakember érdemelte ki ezt az elismerést ... a névsor nem is olyan rossz... Ez egy nagyszerű hírnek tűnik, de ami mögötte van, az lényegesen komolyabb figyelmet érdemel.

Egyáltalán nem véletlen ez az elismerés. Az ICOMOS történetében az elmúlt kilenc év egyik meghatározó személye volt Fejérdy Tamás. Szakbizottságokban, állásfoglalások kialakításában, missziókban, de a végrehajtó bizottságban, legutoljára pedig európai alelnökként minden szinten olyan elismert szakember volt, hogy álláspontja és véleménye mindig nagy érdeklődést váltott ki. Olyan tekintéllyé vált, hogy sokszor jelentősen befolyásolta - vagy véleménye

határozta meg a nemzetközi szervezet végső állásfoglalását, leendő feladatait. Sokrétű feladatköre, megbízatása az ICOMOS-t is segítette, hogy az UNESCO-val, a Világörökség Bizottsággal, az ICOM-mal összehangoltabbá tegye a munkáját. Gratulálunk az elismeréshez, aminek legnagyobb örömünkre nem csak mi magyarok örültünk, hanem számos más nemzet képviselője is nagy lelkesedéssel fogadott.

Idáig tartott Fejérdy Tamás köszöntése. A számunkra nagyon jelentős hír kapcsán alkalom is nyílik arra, hogy felhívjuk a figyelmet arra az itthon nem ismert és el nem ismert nagyon jelentős munkára, amit Fejérdy Tamás végzett a nemzetközi szervezetben és nagyon sokszor a magyar műemlékvédelem érdekében.

Példája kötelességet is ró ránk. Egyrészt a magyar műemlékvédelem érdeke, hogy továbbra is tegyük lehetővé részvételét és találjuk meg helyét a nemzetközi munkában. Másrészt igen hasznos volna, ha minél több kollegának tudnánk biztosítani a lehetőséget, hogy láttathassa tudását az ICOMOS legkülönbözőbb területein. Ehhez keressük tovább partnereinket szervezetünkön belül és kívül.

Nagy Gergely

A 2008. október 7-i ICOMOS klubdelután keretében érdekesítő előadást hallhattak mindazok, akik eljöttek Tóth J. Attila (Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Búvárrégészeti Szakosztály) „Kincshajók nyomában, avagy folyami régészetünk aktuális kérdései” címmel tartott előadására:

Mária királyné elsüllyedt kincsei és a magyar víz alatti régészet nagy esélye

Egészen a közelmúltig még a szakmai közönség sem nagyon tudott arról, hogy hazánk a folyami régészet egyik központja. Napjainkra a helyzet jelentősen megváltozott: Mária királyné 1526-ban elveszett hajói kapcsán kutatásaink olyan visszhangot kaptak, amely a projekt szerencsés folytatása esetén új helyzetet teremthet az örökségvédelem egy elhanyagolt területén.

Mária királyné „kincses hajóinak” története jól ismert nem csak a szakma, de a magyar történelem iránt érdeklődő nagyközönség számára is: a mohácsi csata hírére az özvegy és hívei elhagyták Budát és értékeiket hajókon menekítve Pozsony felé menekültek. Esztergomnál azonban a hátramaradt őrség rajtaütött a karavánon. A hajók egy része elmenekült, másik részét kifosztották, míg néhánynak elszakadt a (vontató) kötele, ezek elsodródtak, majd elsüllyedtek. Több forrás is beszámol az események egy-egy részletéről, de talán Johannes Cuspinianus leírása adja a legtöbb adatot. Azonban egyik forrás sem tartalmaz az általánosságokon túlmenően adatot a támadás, illetve az elsüllyedés pontos helyére. Rakományjegyzék sem áll rendelkezésünkre. Ezzel késszen is áll a víz alatti régészet egyik rejtélye.

Nehéz megmondani, mikortól számíthatjuk a víz alatti régészet kezdetét, de talán nem tévedünk nagyot, ha megállapítjuk, hogy a Cousteau-Gagnan léghő-automata 1943-as kifejlesztése, majd a második világháborút követő elterjedése fontos lökést adott a szakterületnek. Az 1960-as évektől már több, a régészettudomány minden normájának megfelelő feltárást végeztek, elsősorban tengerekben. Ezen a szakterületen is vannak jelentős minőségi különbségek: egyes országokban még a közelmúltban sem lépték túl a kincskeresés szintjét, míg mások már a nemzetközi vizekben található örökségi elemek miatt aggódva UNESCO konvenciót dolgoztak ki 2001-ben. Friss hír, hogy immár 20 állam csatlakozott az egyezményhez, így a víz alatti örökség szigorú, tudományos és közcélú védelmét szolgáló, a kincskeresést tiltó rendelkezések 2009 januárjától életbe lépnek. Örömmel az örömben, hogy Magyarország elmulasztotta a csatlakozást. Pedig nem kellett volna így lennie. Amikor az 1980-as évek végén Bölcshénél megkezdődött a római kikötőerőd feltárása a folyami régészeti kutatások még világszerte gyermekcipőben jártak.

Annak ellenére, hogy mind a tengeri, mind a folyami kutatás során víz alá kell merülnünk, a két terület kutatási módszertana, illetve az ott előkerülő jelenségek, leletek típusa, állapota jelentősen különbözik. A legnyilvánvalóbb különbségek a látótávolság, a mélység és a víz áramlási sebességében jelentkeznek. A tenger a nagy kétség birodalma, a folyó és a tó maga a nagy barnaság. A kedvezőtlen körülmények ellenére az édesvízi régészeknek van egy nagy előnyük: a szerves anyagok - mint pl. a hajók fája – sokkal nagyobb eséllyel maradnak fenn. A tengeri és a folyami, illetve tavi hajók is

különböznek egymástól, mint ahogy igaz ez a kikötőkre, vagy a halászat emlékényagára is. Bizonyos leőhelytípusok, így a malmok, vagy hidak csak folyókban vannak.

A folyók, és általában a vizek a jelenleginél sokkal fontosabb szerepet töltöttek be a múltban, mint napjainkban. Nem csupán ivóvizet, élelmet adtak, de energiaforrásként és szinte kizárólagos szállítási útvonalként is szolgáltak. Elég csak arra a szoros összefüggésre utalnunk, amely a településrendszer és a folyók között figyelhető meg. Természetesen a folyók veszélyt is jelentettek, nem csupán lehetőséget. Áradásaikhoz, lassú és gyors változásaikhoz, illetve ciklusaikhoz alkalmazkodni kellett. Ezért újabban már nem „csupán” a víz alatti örökség miatt kutatjuk a folyókat, hanem a folyami régészet fogalmába az említett összefüggések vizsgálatát is beleértjük. Ide tartozik az áradások, mederváltozások kutatása, illetve ezek összefüggése az emberi környezettel. Napjainkban, amikor a globális klímaváltozást és annak hatásait szeretnénk megérteni, nem lehet eléggé hangsúlyozni az ilyen kutatások jelentőségét. Sajnos jelenleg a tény hangsúlyozásánál többre alig van módunk a támogatás teljes hiánya miatt.

A fenti problémakör fontos ugyan, de jelentőségét nem könnyű elmagyarázni a nagyközönségnek, főleg nem a politikai döntéshozóknak. Kell tehát egy kommunikációs csatorna, amely segít eljuttatni az üzenetet, amely önmagában olyan lebilincselő, hogy reklámot csinál saját magának, és az egész szektornak. Ez a projekt lehet a Mária királyné kincses hajói utáni nyomozás. Legenda, dráma, krimi és mozgalmas történet mind benne van. A háttérret mindenki ismeri, aki járt iskolába. És kézzelfogható, de mégis misztikus kapcsolatot képes létrehozni az elveszett magyar középkor dicsőségével. Egy kicsit olyan érzése lehet az embernek, hogy „helyrehozzuk, amit Mohácsnál elrontottak”. Ez természetesen már nem lehetséges, de igen tanulságos lehet erről az élesen megosztott Magyarországról, és a megosztottság tragikus végkifejletéről beszélgetni, egy olyan korban, amikor szintén megosztott az ország, és odakint nagy bajok vannak kifejlődőben.

Hónapok óta folyik a kutatás a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat Búvárrégészeti Szakosztályának, valamint a Börzsöny Múzeum Baráti Körének tagjainak önkéntes munkájával. Sajnos csak egy-egy napot tudunk kutatni, zömmel hétvégén, és szabadságunk terhére, mert még a KÖH annyi támogatást sem nyújt, hogy kutatóidőt adjon a projekt idejére...

„Természetesen” semmiféle állami támogatásban nem részesülünk, így azt sem lehet mondani, hogy kollégáink elől vennénk el a lehetőséget. A mostoha helyzet ellenére szonaras mederfelderítésünk során, amelynek segítségével a

folyómederből kiálló tárgyakat tudjuk térképezni, több hajót találtunk, illetve olyan jelenségeket, amelyek talán leőhelyek lehetnek. Ez hatalmas előrelépést jelent, mivel a következő lépésben már nem az egész Dunát kell kutatni, hanem a merüléseket célzottan hajtuk végre. Sajnos a búvárfelderítés költsége sem áll rendelkezésünkre. Az alacsony víznek köszönhetően azonban az egyik hajó sekély vízben könnyen elérhetővé vált. Nemrég felkerestük a helyszínt.

Megállapítottuk, hogy egy lapos fenekű fa dereglye alsó része fekszik a mederben. Az egyetlen fából kifaragott L alakú bordákhoz kovácsoltvas szögek erősítették a palánkot, melynek tömítését iszkábaszegek (lásd kép) erősítették helyükre. Az egyik bordából vett fa mintát Dr. Grynaeus András (aki szívességből számos alkalommal segített már ki minket a keltezésnél) 1738 utánra keltezte (az utolsó évgyűrű alapján ez lehet a legkorábbi lehetséges készítési év, ugyanakkor nem valószínű, hogy több évtizednyi évgyűrűt lefaragtak volna). A 18. sz. közepe ugyan nem Mária királyné kora, de

történelmünk érdekes szakasza (amikor a magyarok „életüket és vérüket” adták az uralkodónőnek), amelyből nem ismert hajómaradvány a környező országokból sem. Ez a felfedezés rávilágít arra, hogy a híres hajók utáni szisztematikus kutatás „melléktermékei” is fontos leletek lehetnek.

Ideális esetben a keresett hajók közül van esélyünk legalább egynek a megtalálására. Elvileg semmi akadálya nincs a pénzen kívül annak, hogy már jövőre beazonosítsunk egy ilyen hajót célzott merülésekkel. Ezt követően szondázó ásatással megismerhetnénk állapotát, a leletek mennyiségét. Ez alapján felkészülhetnénk a konzerválásra, majd az ásatásra és a kiemelésre is. A végeredmény egy olyan látványosság lehetne, amely százezreket vonzhatna a Dunakanyarba, és külföldi látogatók száma is emelkedne (Mária ugyanis annak az V. károlynak volt a húga, akinek birodalmában sohasem nyugodott le a nap. Az özvegy menekülését követően Németalföldön volt helytartó, tehát olyan személyiségről van szó, aki más országok számára is jelent valamit. A magyar tudomány ezzel együtt nyerne egy restaurátor és kutató központot, amely nem csak a hazai igényeket szolgálhatná ki, hanem regionális, sőt európai szerepet játszhatna. Így a közgazdászok álma is megvalósulhatna a fenntartható örökségvédelmi projektről. Sajnos mindez számunkra is csak álom, de kevés kell a megvalósításhoz. A realitás az, hogy jelen sorok írását követő napon önkéntes csapatommal, szívességből kivonuló filmes stábbal megpróbáljuk dokumentálni az „1738-as” hajót, és reméljük, hogy ezzel nem ér véget a kutatása Dunakanyarban.

Tóth J. Attila

A Podmaniczky Páholy, alapításának első évfordulóján kiáltványban figyelmezteti épített örökségünk, értékeink elherdálásával kapcsolatos felelősségükre a város döntéshozóit s az építési tevékenységben érintett szakmai és társadalmi szervezeteket, intézményeket, hivatalokat. A Páholyt alkotó, és a Kiáltványt támogató egyesületek képviselői 2008. október 17-én, pénteken Lánchíd-palota Podmaniczky termében írták alá a Kiáltványt, melyet itt teszünk közzé:

Állítsuk meg Belső-Budapest pusztítását!

A Podmaniczky Páholy kiáltványa

Budapest egyik legfőbb értéke az előző századfordulón épült belső várostest. Ez adja a főváros egyedi s büszkén vállalható, szép építészeti arcvonásait. Az eklektika, a historizmus meghatározta különleges városkép, épített örökségünk e gazdag szövege számos helyen fölfeslett, erodálódik, továbbra is pusztul - és egyre inkább pusztítják.

Mindnyájunk felelőssége, hogy a rombolás folyamatát megállítsuk. Felelőssége a főváros közönségének is, de sokkal inkább számon kérhető az önkormányzati testületek képviselőin, a jogalkotókon, a város ügyeiben eljáró tisztségviselőkön, a beruházókon, a tervezőkön és építészekén, akiknek a döntései a jövő nemzedékek kulturált környezetét alakíthatják. Vagy éppen ellenkezőleg: megsemmisítik az esélyt értékeink megmaradására.

Ez az épített képlet, közös örökségünk elegendően rugalmas, hogy fejlesztési szándékokat befogadjon. De minden új elemét úgy kell megalkotni, hogy az a meglévők szerves része legyen, fogaskerekerek módjára kapcsolódjék össze régi és új. A történelmi városmag ne legyen terepe stíluskísérleteknek! Még kevésbé átgondolatlan presztízsberuházásoknak vagy az elvtelen haszonszerzés megtestesüléseinek, olyan törekvéseknek, melyek a következményeket figyelmen kívül hagyva kárt okoznak másoknak, a negyed polgárainak.

Budapest jövőjének esélyeit - történelmileg kialakult és vonzó arculatát, habitusát - erősen rontja a teherbíróképességét többszörösen meghaladó gépjárműközlekedés is. A belső városrészekben radikálisan vissza kell szorítani az autóforgalmat, egyúttal előnyt adva a tömegközlekedésnek, szabad utat a gyalogosoknak, kerekezőknek.

Hibákat „helyrehozni” képtelenség! El kell kerülni, meg kell akadályozni, hogy bekövetkezzenek. Ehhez a civil világ közvetlen beavatkozása, hatása kevés. De fordulhat azokhoz, akik e városért esküdtek föl szakmájuk etikájára, a közösség szolgálatára. Kitartásával kikövetelheti, hogy a hivatásuk szerint dolgozó szakemberek, alkotók, vállalkozások és választott képviselők, a városvezetők ne halogassák tovább a döntést, hanem az értékek megőrzésére összpontosítva állítsák fenntartható pályára a történeti városmagot. A jövőben a helyreállítás, a felújítás és a régi házak életkörülményeit javító rehabilitáció kell hogy legyen a fejlesztői és tulajdonosi tevékenység meghatározó terepe a belső kerületekben, önkormányzati segítséggel és erőszakolt lakosságcsere nélkül. Növelni kell a fényt, a levegőt és a növényzet jelenlétét az udvarok kitérítésével és a közterületeken is. Ne csak az autók számára legyen kötelezően biztosítandó a parkoló, hanem a gyerekeknek a játszóhely is! Értékes épített örökségünk csak akkor tud megmaradni, ha korszerűsíteni tudjuk az életkörülményeket. Budapest rehabilitációs megújulása érdekében haladéktalanul ki kell dolgozni, és életbe kell léptetni egy olyan ösztönző és szabályozási rendszert, amely beindítja az értékek megőrzését, a történeti beépítés jövőjét szolgáló programot!

A Podmaniczky Páholy felszólítja a város épített örökségének sorsáért felelős tényezőket, hogy a mai és a jövőbeli polgárok érdekét legjobban szolgáló döntésekkel készítsék elő Belső-Budapest megőrző megújítását, és ehhez vegyék igénybe a civil és a szakmai szervezetek hozzájárulását mind az értékek feltárásában, mind pedig megőrzésükben.

Budapest a békés mindennapokat szolgáló, a maga értékeit és rangját megtartani képes főváros kell, hogy maradjon, nem áldozhatjuk fel. Senki se rabolhassa meg saját, rövidtávú érdekeiért közös jövőnket!

Alapítása első évfordulóján, 2008. október 19-én
a Podmaniczky Páholy

*

A Podmaniczky Páholy Nyílt Levele a Tavaszmező utcai műteremház érdekében született:

NYILT LEVÉL

Budapest Józsefváros Önkormányzatának, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnak a Fővárosi Település- és Értékvédelmi Főosztálynak és a Tavaszmező utcai műteremházat megvásárló „ingatlanfejlesztőnek”

Budapest VIII. kerület Józsefváros Önkormányzata, a nyilvánosságra került indoklás szerint hiteltörlesztési kényszerből - és minden kikötés nélkül! - értékesítette a József utcai 37.- Tavaszmező utca 6. alatti, egymással szomszédos telkeken álló épületek együttesét, a város és az ország művelődéstörténetének kitüntetett fontosságú örökségelemét.

A 19-20. század építészetének meghatározó jelentőségű mesterei, jeles művészek éltek és alkottak itt, az együttesen belül több, részben építészetileg is védendő és az utókornak megőrzendő érték található. Az épület időközben ideiglenes védettséget kapott, ám ennek erejében a közelmúlt tapasztalatai alapján nem bízhatunk.

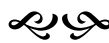
A Podmaniczky Páholy elfogadhatatlannak tartja, hogy megóvást igénylő s arra érdemes kulturális értékek s az ezekhez kapcsolódó közösségi, társadalmi érdekek bizonytalan helyzetbe kerülhessenek, feltételezett kártérítési követelésektől való félelem áldozatává váljanak.

Felelősségükre figyelmeztetve felhívjuk ezért a kulturális örökség védelmében illetékes intézményeket, hogy tegyenek lépéseket a köz javát szolgáló végleges megoldás érdekében, azért, hogy a műteremházak fennmaradhassanak, őrizve közös múltunk emlékeit és emlékezetét.

Felhívjuk a területen tulajdonosi jogokat gyakorlókat, hogy olyan befektetési-fejlesztési programot dolgozzanak ki, amely alkalmas arra, hogy saját üzleti érdekeiket összehangolják Budapest általános érdekeivel - hasznosítva, de fenntartva közös örökségünknek ezt a jelentős értékét.

Budapest, 2008. október 1.

A főváros civil szervezeteinek
Podmaniczky Páholya

Ágostházi László DLA:

K É R D É S E K...

Műemlékké nyilvánított épületekkel foglalkozva bennem is felmerülnek kérdések. Ezek vissza-visszatérően motoszkálnak az emberben, előbb-utóbb kikíváncsognak, talán nem is feltétlenül válaszra váróan, inkább a másokkal való megosztás, megvitatás óhajával.

Nos, én az ICOMOS Híradó fórumát választottam hogy az Olvasókkal megosszam néhány kérdésemet:

Mi – vagy ki – lehet az oka annak, hogy a napilapok, de igen gyakran a szakfolyóiratok is, elismerően méltatnak egy-egy példás helyreállítást, s mindig kínosan ügyelnek arra, hogy az illusztráló fotók szerzőit megjelöljék, ám nagyon sokszor hajlamosak arra, hogy a helyreállítás érdemi alkotójának neve fölött nagyvonalúan átsuhanjanak?

Jó dolog-e az, hogy azok a szakemberek, akik épületek helyreállítását előkészítő hatósági folyamatokkal foglalkoznak, legtöbbször olyan mértékig le vannak terhelve, hogy nem, vagy csak alig-alig jut idejük arra, hogy ellenőrizzék a helyreállítások engedély szerinti folyamatait, szakszerűségét?

Példásnak tekinthető-e az, ha a helyreállítás során az épület eredeti anyagaitól alapvetően eltérő kiegészítő anyagokat - pl. barokk homlokzaton purhab tagozatokat – alkalmaznak? Illik ilyen épület helyreállítását szakfolyóiratban kritika nélkül közölni?

Műemléki helyreállításnak lehet-e minősíteni az olyan folyamatot, amelynek során az eredeti térrendszer szétzilálása is megtörténik?

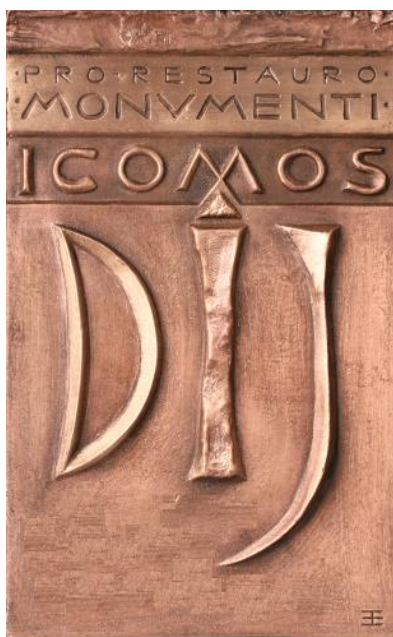
Mennyi ideig kell illetékeseknek szemet hunyni a felett, hogy a jogosan megérdemelt Citrom-díj kapcsán tett üzemeltetői-beruházói ígéretet nem teljesítik?

Nos, mostanra ennyit. Folytatom (sajnos)!

AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁGA FELHÍVÁSA

A 2009. ÉVI ICOMOS-DÍJ ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága – mint a műemlékvédelem legnagyobb nemzetközi civil szervezetének magyar tagja – a nemzetközi célkitűzésekkel összhangban folyamatosan azon fáradozik, hogy a társadalom minden tagjának és szervezetének figyelmét felhívja az építészeti és kulturális örökség valamennyi elemének folyamatos és szakszerű gondozására megőrzésük és tovább örökítésük érdekében.

Ezért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága minden évben ICOMOS-díjjal tünteti ki az általa legjobbnak ítélt műemlék helyreállításokat, melyek lehetnek:

- épület(ek) megújítása
- épület(ek) új rendeltetés céljára történő átépítése, bővítése, a műemléki értékek megőrzésével és felszínre hozásával
- természeti értékek, parkok, kertek mintaszerű helyreállítása
- történeti környezetbe harmonikusan illeszkedő, annak történeti és természeti értékeit tiszteletben tartó új épület(ek)

Az ICOMOS-díj odaítélésére bárki tehet javaslatot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető ill. a Titkárságán beszerezhető adatlap kitöltésével, és az alábbi adatok hiánytalan megadásával:

- a műemlék, ill. az épület megnevezése és pontos helyszíne
- a helyreállítás, ill. az építés időpontja (3 évnél régebben megvalósult munka nem terjeszthető fel)
- a helyreállítás tervezője és megvalósítója
- a helyreállítás összefoglaló értékelése (max. 1 gépelt A/4 oldal) és bemutató fényképei ill. a műszaki tervek fotokópiái (min. 4, max. 15 db)
- a javaslatot előterjesztő neve, címe, elérhetősége és e-mail címe

A javaslat benyújtásának határideje: 2009. január 12. (postabélyegző illetve e-mail kelte)
postai úton: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 1535 Budapest, Pf.721, vagy
e-mailen: secretariat@icomos.hu

A javaslat megérkezését az ICOMOS MNB Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bizottság 9 tagú, benne a MÉS, a MUT, a Porta Speciosa Egyesület delegáltjai. A Bíráló Bizottság a titkárság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a javasolt alkotásokat lehetőség szerint megismeri, majd tárgyalások során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Elnökségének, hogy az döntését a Műemléki Világnapon, 2009. április 18-án nyilvánosságra hozhassa s a Díjakat átadhassa.

AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG

FELHÍVÁSA AZ ICOMOS MŰEMLEKVÉDELMI CITROM-DÍJ 2009 ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága – mint a műemlékvédelem legnagyobb nemzetközi civil szervezetének magyar tagja – a nemzetközi célkitűzésekkel összhangban folyamatosan azon fáradozik, hogy a társadalom minden tagjának és szervezetének figyelmét felhívja az építészeti és kulturális örökség valamennyi elemének folyamatos és szakszerű gondozására megőrzésük és továbbörökítésük érdekében.

E törekvésekkel összhangban az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága minden évben Műemlékvédelmi Citrom-díjjal illeti az általa legkevesbé sikeresnek, leginkább elhibázottnak ítélt műemlék helyreállításokat, melyek lehetnek:

- legsikertelenebb új beépítés ill. átalakítás valamely történeti környezetben
- legtökéletesebben félresikerült műemléki helyreállítás ill. méltatlan hasznosítás
- legalaposabban kidolgozott, példaértékű épülethiba (épületszerkezet, pótlás, kiegészítés, stb.)
- legmegragadóbban félresikerült épületszínezés
- leginkább műemlék-szerű rekonstrukció, műemlék-pótlás
- legmaradandóbbra sikerült élő-műemlék (növényzet, kert, táj, tó, stb.) károsítás
- leghosszabban húzódó műemlék helyreállítás
- legmeggyőzőbb ál-műemlék építés
- legeredményesebb műemlék-elhanyagolás, a karbantartás elmulasztása.

A fenti szempontok közül akár egy is elegendő a Citrom-díj odaítéléséhez.

A Citrom-díjat nem az alkotók, hanem az alkotás kapja. Az veheti át, aki először tiltakozik az odaítélés ellen. (Ez csak a jelentkezés megtörténte után lehet publikus.)

A Citrom-díjra az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagjai tehetnek javaslatot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető ill. a Titkárságán beszerezhető adatlap kitöltésével, az alábbi adatok hiánytalan megadásával: A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a műemlék, ill. az épület megnevezését és pontos helyszínét
- a helyreállítás, ill. az építés időpontját (3 évnél régebbi nem terjeszthető fel)
- az alkotás összefoglaló értékelését (max. 1 gépelt A/4 oldal) és bemutató fényképeit és műszaki rajzait (min. 4, max. 10 db)
- a javaslat előterjesztőjének nevét, címét, elérhetőségeit, e-mail címét.

A javaslat benyújtásának határideje: 2009. január 12. (postabélyegző illetve e-mail kelte)

postai úton: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 1535 Budapest, Pf.721, vagy

e-mailen: secretariat@icomos.hu

A javaslat megérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A bizottság 9 tagú, benne a MÉSZ, a MUT, a Porta Speciosa Egyesület delegáltjai. A Bíráló Bizottság a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a javasolt alkotásokat lehetőség szerint megismeri, majd tárgyalások során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Elnökségének, hogy az döntését a Műemléki Világnapon, 2009. április 18-án nyilvánosságra hozhassa s a Díjakat átadhassa.

Ágostházi László DLA:

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

145 éve, 1863. november 1-jén történt a *kecskeméti evangélikus templom* ünnepélyes avatása.

Az épületet Ybl Miklós tervezte a román építészet formavilágát idéző megjelenéssel.

780 éve, 1228-ban november 14-én történt a csallóközi *Deáki (mai nevén Deakovce) egykori bencés templom* bővítés és átépítés utáni felszentelése. A templomban egykor őrzött Pray-kódex egyik lapján megmaradt bejegyzés szerint a templomot Uros pannonhalmi apát építtette újjá s akkor történt a felszentelés. Sajátos, egyedi építészeti formálás alakult ekkor ki: a szentély felett helyezték el a szerzetesek celláit, amiket egy az északi oldalon épített csigalépcsőn lehet megközelíteni. Az épületet 1872-1875-ben Schulek Frigyes, majd 1940-1941-ben Gerevich László is felújították. Jelenkori helyreállítása 1999-ben kezdődött.

255 éve, 1753. november 28-án helyezték el a *ceglédi református templom* alapkövét. A kéttornyú, görögkereszt alaprajzú, kései klasszicista, kupolás épület Közép-Európa egyik legnagyobb ilyen jellegű alkotása. Terveit Hild József készítette. A kupola 1936-ban leégett, ekkor az eredetnél kissé magasabb formában építették újjá.

250 éve, 1758. november 28-án halt meg *Falk János* (Johann Falk) egri céhmester, aki sok egyéb között az egri Dobó téren álló minorita templomot (1771-1791) építette Nietschmann János építőmesterrel.

225 éve, 1783. november 30-án történt a *kőszegi evangélikus templom* felavatása. A Gyöngyös utca 29. sz. alatti szeretetotthon udvarán álló műemlék épület későbarokk formákkal valósult meg, majd 1840 körül klasszicista stílusú hozzáépítéseket kapott.

ICOMOS Híradó, a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei
Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Levélcím: 1535 Budapest, Pf. 721.
Telefon/fax: 212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Szerkesztő: Keller Annamária

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- állandó informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja:
Kulturális Örökségvédelmi Hivatal